

СЕКЦІЯ 5. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Степаненко О.І.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Витрати і доходи – це фундаментальні результати, що виникають при здійсненні підприємницької діяльності. Вони утворюють базу для визначення можливості та раціональності функціонування фірми. Після державної реєстрації суб'єкта господарювання і до його ліквідації здійснюється безліч процесів, які потребують закупок сировини, сплати податків, виплати заробітної плати працівникам, тобто здійснення витрат. Проте при чітко вибудованій та грамотній лінії бізнесу такі процеси приносять доходи як у вигляді грошових коштів, ресурсів, так і надійних контрагентів. Відповідно при співставленні доходів і витрат отримуємо ключову ціль підприємства – фінансовий результат діяльності, а саме прибуток або збиток. Прибуток не варто розуміти як реальні кошти, що знаходяться в касі або на поточних рахунках в банках підприємства. Це умовна сума результату, що визначається шляхом порівняння доходів та витрат, які визнані бухгалтерією підприємства, але не обов'язково мають бути фактично на підприємстві. У величині фінансових результатів безпосередньо віддзеркалюються технологія й організація виробничого процесу, особливості господарської діяльності. А величина отриманого

чистого прибутку є основою збільшення економічного потенціалу підприємства. Тому, зовнішніх і внутрішніх користувачів в першу чергу цікавить повна, правдива та неупереджена інформація про доходи, витрати та фінансові результати суб'єкта господарювання.

У практичній діяльності підприємства не завжди є можливість отримати прибуток. Існує також негативна форма фінансового результату – збиток. Під поняттям «збиток» розуміються певні втрати, шкоди, упущені вигоди у вигляді перевищення суми понесених витрат над сумою отриманих доходів. Наявність збитку свідчить, що суб'єкт господарювання не враховує або ігнорує об'єктивні закони ринкової економіки. Тому, перед аналітиками стоїть завдання спрогнозувати виникнення збитків, розробити рекомендації щодо їх попередження та усунення. Також необхідно враховувати, що будь-які збитки є реальними резервами підвищення прибутку, оскільки усунення недоліків передбачає покращення вже існуючих (досягнутих) показників. Основними заходами, які можуть бути спрямовані на недопущення збитків є: формування адекватної цінової політики, яка відповідає ринковій кон'юнктурі; дотримання платіжної дисципліни; впровадження новітніх технологій або модернізація технологічного процесу на випуск нової продукції. Відповідно, економічний аналіз повинен виступати індикатором та інструментом для виконання необхідних дій.

Враховуючи те, що діяльність підприємства може бути не тільки прибутковою, а й збитковою, формуватися під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього економічного середовища, тому в аналізі дають загальну оцінку фінансових результатів, які характеризуються системою абсолютних і відносних показників. При цьому, до абсолютних показників відносяться суми прибутку (збитку) за структурою його утворення або розподілу (використання), а відносні показники характеризують відносний у відсотках ступінь прибутковості вкладеного капіталу в цілому та за його структурою, а також понесених витрат та отриманих доходів. Виходячи з цього, *метою аналітичного дослідження фінансових результатів* є вивчення динаміки, обсягів, якості та структури

доходів і витрат, їх впливу на формування результатів діяльності; встановлення доцільності та ефективності використання прибутку, визначення резервів його зростання та розробка рекомендацій з їх впровадження в облікову практику підприємства. На рис. 1 наведено етапи аналізу доходів, витрат та результатів діяльності господарюючого суб'єкта.

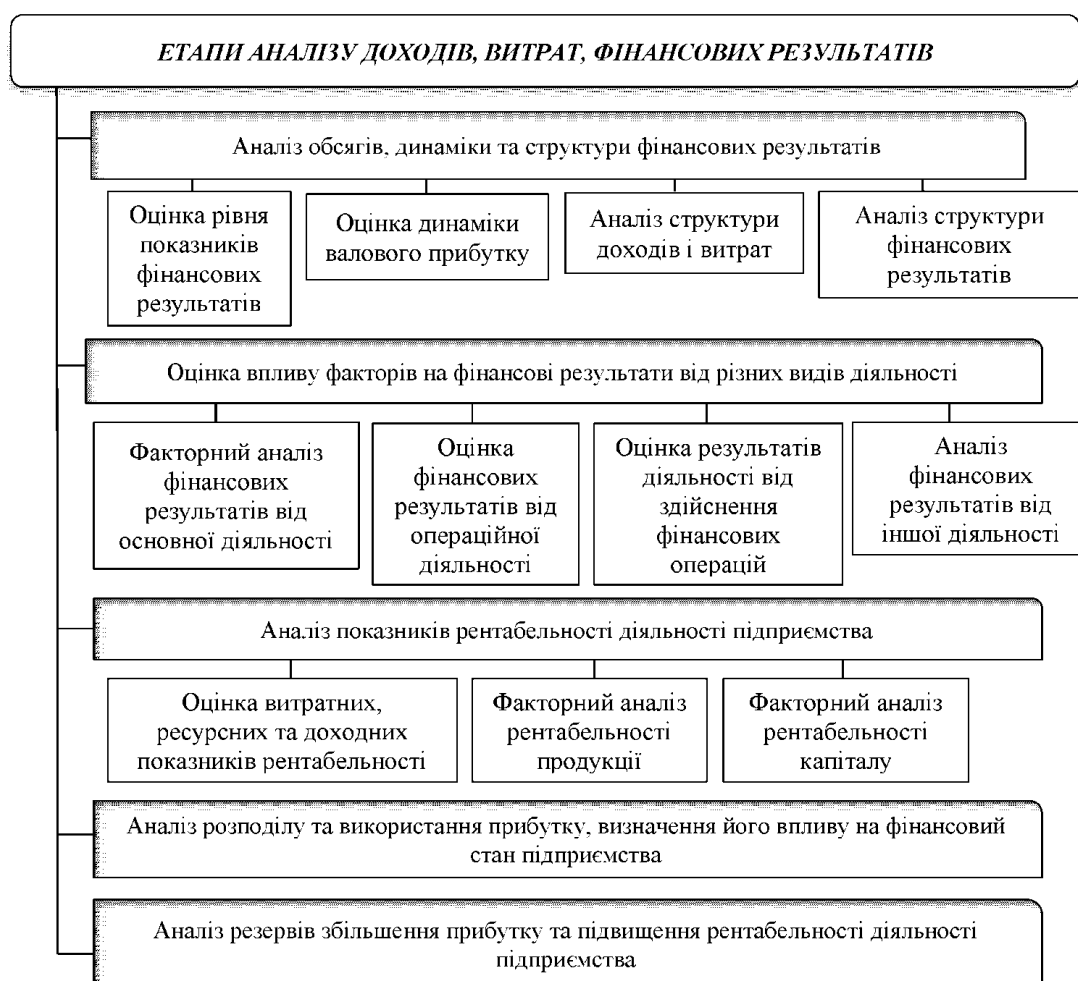

Рис. 1. Етапи здійснення аналітичного дослідження доходів, витрат та результатів діяльності господарюючого суб'єкта

Джерело: згруповано автором за інформацією [1; 2]

Основним джерелом інформації для аналітичної оцінки фінансових результатів є Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), в якому узагальнено облікові дані про отримані доходи, понесені витрати від усіх видів діяльності підприємства.

Також дана форма звітності показує інформацію про проміжні та кінцеві результати діяльності, а саме:

1) *валовий прибуток (збиток)* – це різниця між доходом від реалізації продукції, (товарів, робіт, послуг) та собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);

2) *фінансовий результат від операційної діяльності* – це різниця між операційними доходами і операційними витратами.

3) *фінансовий результат до оподаткування* – це різниця між доходами від усіх видів діяльності та відповідними витратами.

4) *чистий фінансовий результат* – це різниця між фінансовим результатом до оподаткування та витратами з податку на прибуток.

Особливу увагу в процесі аналізу фінансових результатів необхідно приділяти найбільш суттєвому складнику їх формування – прибутку від реалізації готової продукції (товарів, робіт, послуг), як результату основної діяльності підприємства. Аналізуючи прибуток, який отримано в результаті реалізації, можна зробити висновок про ефективність процесу виробництва, оскільки саме тут знаходяться резерви його збільшення. Такий аналіз дає можливість розрахувати вплив більшої кількості факторів, що зумовлено обсягом використання інформації та її деталізацією. На валовий прибуток (збиток) від реалізації продукції впливають такі фактори:

1) обсяг реалізації продукції в натуральних одиницях – може здійснювати як позитивний, так і негативний вплив на величину прибутку: збільшення обсягу продаж рентабельної продукції призводить до збільшення прибутку, а якщо продукція є збитковою, то при збільшенні обсягу реалізації відбувається зменшення суми прибутку;

2) собівартість одиниці певного виду продукції – собівартість продукції і прибуток знаходяться в обернено пропорційній залежності: зниження собівартості призводить до відповідного зростання суми прибутку, і навпаки;

3) структура реалізації – при зростанні частки реалізації рентабельної продукції сума прибутку збільшується; при

збільшенні питомої ваги низькорентабельної або збиткової продукції загальна сума прибутку зменшується;

4) рівень ціни одиниці певного виду продукції – зміна рівня середньореалізаційних цін і величина прибутку знаходяться в прямій пропорційній залежності: при збільшенні рівня відпускних цін сума прибутку зростає, і навпаки.

Отримані результати аналітичних розрахунків складають інформаційну базу для розробки реалізаційної політики підприємства та пошуку резервів зниження собівартості реалізації. Вивчення резервів зниження собівартості продукції потребує поглибленого дослідження факторів, що викликали зростання виробничих витрат. Факторний аналіз загального валового прибутку (збитку) дозволяє оцінити прибутковість різних видів виготовленої продукції та зробити відповідні висновки щодо коригування ринкової стратегії підприємства (як виняток, збитковий вид продукції може фінансуватись за рахунок інших прибуткових видів). В результаті такого аналізу приймаються рішення про зміну структури виробництва та процесу реалізації.

Основними резервами збільшення валового прибутку є: 1) збільшення обсягу реалізації продукції; 2) зниження собівартості продукції (робіт, послуг); 3) підвищення ціни реалізації за умови випуску якіснішої продукції, її продажу на більш вигідних умовах. Також суб'єкти господарювання мають можливість збільшити прибуток за рахунок зміни ринків збуту, моніторинг яких дає змогу виявити потрібних споживачів, коригувати цінову політику з метою підвищення ефективності діяльності підприємства. Одержання максимального прибутку можливе лише за умови формування стратегії розвитку підприємства на основі глобального вивчення ринкового середовища. Аналіз кон'юнктури ринку, цінової політики, системи збуту, конкурентоспроможності продукції та оцінка стадій життєвого циклу дозволяє проаналізувати всі аспекти динаміки ринкового середовища і врахувати їх в процесі виробництва та реалізації виготовлених виробів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.
2. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз: підручник. Житомир: ПП «Рута», 2007. 704 с.